

Consultatie- en onderzoekstraject rekenen en dyscalculie basisscholen Passend Onderwijs Almere

Passend Onderwijs Almere ondersteunt scholen middels consultatie- en onderzoekstrajecten zodat alle Almeerse basisschoolleerlingen rekenvaardigheden ontwikkelen passend bij hun mogelijkheden.

In dit document lichten wij de werkwijze toe van Passend Onderwijs Almere bij het allereerst streven naar goed rekenonderwijs waarbij leerlingen gemotiveerd zijn en een positieve rekenbeleving hebben. We beschrijven de fases die door school en ouders eventueel samen met Passend Onderwijs Almere worden doorlopen, vóórdat dyscalculie onderzoek kan worden uitgevoerd. We gaan er vanuit dat ouders bij alle verschillende fasen door school betrokken en gehoord worden. In de laatste fase is een mogelijke uiteindelijke uitkomst van het traject het vaststellen van dyscalculie bij een leerling en wordt een dyscalculieverklaring verstrekt. Deze werkwijze is gebaseerd op het Protocol Ernstige RekenWiskunde-problemen en Dyscalculie (protocol ERWD).

Dyscalculie kan op zijn vroegst vastgesteld worden bij leerlingen vanaf groep 6 en met een didactische leeftijd van minimaal 30 onderwijsmaanden. Dyscalculie wordt gezien als een zeldzame stoornis. Circa 10% van alle leerlingen kampt met ernstige rekenwiskunde-problemen. Bij ongeveer 2% van alle leerlingen kan deze problematiek benoemd worden als dyscalculie. Bij het vaststellen van dyscalculie wordt het Protocol Dyscalculie: Diagnostiek voor Gedragsdeskundigen (protocol DDG) gebruikt.

Fase groen en geel De school werkt preventief en stemt af op de leerling
De school werkt volgens het ERWD protocol (Ernstige Reken- en Wiskunde problemen en Dyscalculie). Het protocol ERWD van Van Groenestijn et al. (2011) beschrijft vier fasen in onderwijsbehoeften van leerlingen bij het leren van rekenen-wiskunde.

In fase groen en geel werkt de school aan een (specifieke) aanpak die aansluit bij het rekenniveau en de onderwijsbehoeften van de leerling. De school doet dit op basis van algemene beschikbare informatie van de leerling en bestaande kennis over de rekenontwikkeling (zoals welke rekenvaardigheden het kind wel/niet beheerst en welke oplossingsstrategieën het kind gebruikt). Wanneer de rekenproblemen ondanks een specifieke aanpak *van minimaal een half jaar* blijven voortduren, gaat de school over naar fase oranje. Het rekenonderzoek en de observatie binnen deze fase kan al voor groep 6 plaatsvinden.

Fase oranje Consultatie rekenspecialist (intern of extern)

Wanneer een leerling middels het doorlopen van fase groen en geel de achterstand niet inhaalt, *voert de school (leerkracht, interne rekenspecialist of intern begeleider) een intern rekenonderzoek uit om nader inzicht te krijgen in het rekenproces. Dit kan al voor groep 6 plaatsvinden. Hierbij is consultatie mogelijk van een rekenspecialist binnen het eigen bestuur of een externe rekenspecialist.*

N.a.v. dit rekengesprek wordt een handelingsplan opgesteld met specifieke adviezen.

De leerling wordt dan met de begeleider onderwijs of de orthopedagoog/psycholoog besproken aan de hand van het document "Consultatietraject rekenen en dyscalculie."

Mogelijke adviezen tijdens de consultatie met het samenwerkingsverband in fase oranje: Passend Onderwijs Almere

- a. adviseert de school gegevens uit rekenwerk, toetsen en observaties meer in kaart te brengen, zoals in fase groen en geel *en hier in de aanpak op aan te sluiten*;
- b. adviseert het rekenonderwijs in de groep te versterken;
- c. adviseert een rekenonderzoek af te nemen. Indien de school nog onvoldoende geschoold is in het doen van intern rekenonderzoek kan een rekenspecialist van het samenwerkingsverband dit uitvoeren, al dat niet in combinatie met observatie van de rekenles in de groep;
- d. geeft richting voor specifieke aanpak van de leerling;
- e. geeft ondersteuning bij het opstellen van een OPP;
- f. adviseert nader psychologisch onderzoek;
- g. adviseert screening aanwijzingen dyscalculie.

Wanneer de school ook fase oranje heeft doorlopen kan dyscalculieonderzoek worden uitgevoerd (in fase rood).

Bij inzet van het samenwerkingsverband in fase oranje maakt de school tevens een plan om zich te scholen in het doen van rekenproces- onderzoek.

Fase rood Dyscalculie onderzoek door Passend Onderwijs Almere

Stap 1 Screening aanwijzingen dyscalculie

- Ondanks dat de school fase groen, geel en oranje heeft doorlopen, haalt de leerling zijn achterstand niet in.
- De leerling scoort op de laatste 3 achtereenvolgende meetmomenten van CITO E of D/V op de Cito rekentoets, of bij een eigen leerlijn afwijkend een aangetoond lager niveau. Bij (hoog)begaafden is een lage C/IV score ook mogelijk. De achterstand moet minimaal 2 jaar zijn, dan wel een leerrendement van lager dan <67% (bij IQ 85-115).

- Er moet tevens sprake zijn van een discrepantie tussen prestaties op rekenen en prestaties op andere vakken (m.n. discrepantie rekenen vs begrijpend lezen).

De school levert aan:

- Toestemming van ouders (te downloaden van de website Passend Onderwijs Almere of via document consultatietraject rekenen en dyscalculie A of B).
- Uitdraai LVS.
- Uitgebreid leerlingbeeld, middels (overleg met je begeleider onderwijs of orthopedagoog/psycholoog welke document(en)):
 - Document consultatietraject rekenen en dyscalculie deel A
 - Document consultatietraject rekenen en dyscalculie deel B
 - Schoolformat (inhoud conform bovenstaande formats).
- Verslag van het interne rekenonderzoek uitgevoerd door rekenspecialist of leerkracht/IB'er op spoor 3).
- Handelingsplannen rekenen waaruit blijkt dat het ERWD protocol is uitgevoerd en de hardnekkigheid van de problematiek wordt aangetoond. Er is minimaal een half jaar gespecialiseerde rekenbegeleiding van een uur per week geboden bovenop het reguliere rekenonderwijs.

Stap 2 sporenonderzoek onderwijs bij voldoende aanwijzingen voor mogelijke dyscalculie

- Een observatie zowel in de klas als tijdens de specifieke rekenbegeleiding en eventueel een leerkrachtgesprek gericht op de afstemming van leerkrachtgedrag op de onderwijsbehoeften van de leerling en welke ondersteuning de leerkracht hier eventueel bij ontvangt. Ook kunnen tijdens deze observatie mogelijk aanwijzingen naar voren komen voor secundaire problematiek van de leerling.
- Analyse van de kwaliteit van de handelingsplanning/OPP, o.a. aan welke doelen wordt gewerkt.
- Analyse van het onderwijs middels groepsresultaten LVS.

Wanneer aangetoond is dat ook de kwaliteit van het onderwijs goed is geweest, is het zinvol om het feitelijke onderzoek naar dyscalculie te starten.

Wanneer blijkt dat het onderwijs eerst nog beter moet worden afgestemd op de leerling kan mogelijk in een later stadium het onderzoekstraject naar dyscalculie worden hervat.

Stap 3 de onderzoeker stelt toetsen en testen samen die bij het kind worden afgenomen.

- Onderzoek gericht op dyscalculie kenmerken en reken procesonderzoek.
- Intelligentie onderzoek (indien niet voorhanden met geldigheid van twee jaar).
- Eventueel onderzoek naar waaruit hardnekkige rekenproblemen kunnen worden verklaard (zoals mogelijke tekorten in executieve functies, planningsvaardigheden, benoemsnelheid, kortetermijn- en werkgeheugen, aandachtspanne en impulscontrole
- Bij vermoedens van bijkomende problematiek: onderzoek naar mogelijke secundaire verklaringen.

Stap 4 indicering/Verklaring

Het gehele traject moet opleveren:

- Zicht op het niveau waar de leerling zich op de meeste rekentaken bevindt.
- Duidelijkheid over hoe antwoorden tot stand komen, welke procedures het kind uitvoert, of het een stappenplan uitvoert, of het termen en begrippen correct toepast.
- De leerbaarheid van de leerling, zone van de naaste ontwikkeling, tot hoever kan het zelfstandig oplossingen vinden en waar heeft het ondersteuning nodig.
- Duidelijkheid over dyscalculie kenmerken
- Indien onderzocht een verklaring voor de rekenproblemen.
- Indien onderzocht mogelijk secundaire verklaringen voor de rekenproblemen.
- Effectieve interventies die vanuit wetenschappelijk onderzoek zijn aangetoond.
- Onderwijsbehoeften vanuit naar voren gekomen faciliterende en belemmerende factoren
- Eventuele doelen voor behandeling: reduceren en/of compenseren naast motivatie en affectieve processen begeleiden.

ERWD geeft aan dat er nog een half jaar gehandeld moet worden voordat een eventuele dyscalculieverklaring mag worden afgegeven. De verklaring wordt afgegeven na beoordeling van een gedragswetenschapper met een registratie.

Bijlage 1: Stroomschema werkwijze

Signalering	Handeling	Uitvoerder
Fase groen		
De leerling doorloopt een normale rekenontwikkeling	Diagnosticerend onderwijzen (zie ERWD-protocol)	school
	Afstemmen op rekenontwikkeling en onderwijs behoeften	School
	Verlengde instructie	School
Fase geel		
Bij de leerling doen zich geringe rekenproblemen voor op deelgebieden	Uitgebreide analyse rekenwerk, toetsen en observaties	School
	Versterken rekenonderwijs	School
	Handelingsplan met specifieke aanpak	School
Fase oranje		
De leerling houdt ondanks doorlopen van fase groen en geel specifieke behoeften op het gebied van rekenen	Intern rekenonderzoek om nader inzicht te krijgen in rekenproces	School
	Desgewenst consultatie van rekenspecialist van het team, binnen het eigen bestuur, externe rekenspecialist of (senior) begeleider onderwijs van het samenwerkingsverband.	School, Bestuur, Extern, SWV
	Handelingsplan met specifieke aanpak	School
	Observatie van specifieke afstemming gericht op leerling in de extra ondersteuning	SWV
Indien de school nog onvoldoende geschoold is in het interne rekenonderzoek, geldt:		
	Aanmelding bij SWV via document 'consultatietraject rekenen en dyscalculie' is mogelijk, waarna SWV een volgende stap of stap in voorgaande fase adviseert	School SWV
	Intern rekenonderzoek is mogelijk, om nader inzicht te krijgen in rekenproces inclusief handelingsuggesties én de school maakt plan om zich te scholen in het doen van rekenproces onderzoek	SWV School
Fase rood		
Er doen zich ernstige en hardnekkige rekenproblemen voor	Screening aanwijzingen dyscalculie/breder leerprobleem/kwaliteit onderwijs middels dossieranalyse	SWV
Bij aanwijzingen dyscalculie:	Observatie in de onderwijsleersituatie	SWV
	Onderzoek naar dyscalculie	SWV
	Aanbevelingen op basis van onderzoeksbevindingen	SWV
	Ontwikkelingsperspectief plan opstellen voor rekenen	School